

Mustafa Kemal Atatürk'ün *Halkçılık ve Devletçilik İlkesi:* Sun Yat-sen'in Siyasi Düşüncesiyle Karşılaştırma*

WANG SANYI

Prof. Dr.
Tarih Bölümü,
Şanghay Üniversitesi, Çin

Wang Sanyi, Şanghay Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü'nde profesör ve doktora öğrenci danışmanıdır. Aynı zamanda Şanghay Üniversitesi Türkiye Araştırmaları Merkezi'nde araştırmacıdır. Çin Modern Dünya Tarihi Derneği ve Çin Ortadoğu Araştırmaları Derneği üyesidir. Başlıca araştırma alanları Modern ve Çağdaş Dünya Tarihi, İmparatorluklar Tarihi ve Ortadoğu Tarihidir. *Geç Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar (1792-1918)*, *İngiltere'nin Ortadoğu'daki Mandası Üzerine*, *Orta Doğu'da Endüstriyel Medeniyetin ve Ekonomik Geçişin Zorlukları (1809-1938)*, *Türkiye'nin Yolu* yayınladığı kitaplardan bazılarıdır.

E-posta: sanyiw@163.com

Atıf: Wang, S. (2021/2022). Mustafa Kemal Atatürk'ün halkçılık ve devletçilik ilkesi: Sun Yat-sen'in siyasi düşüncesiyle karşılaştırma. *Kuşak ve Yol Girişimi Dergisi*, 3(1), 40-49.

ÖZ

Mustafa Kemal Atatürk ve Sun Yat-sen, yeni bir dönem açmak için eski sistemi deviren, ülkeleri yönetmek için fikir ve yönergeleri olan büyük adamlardır. Kemalizmin altı ilkesinden Halkçılık ve Devletçilik, Sun Yat-sen'in Demokrasi İlkesi ve Geçim İlkesi ile benzer içeriklere sahiptir. Kemal Atatürk, “medeni haklardan” ve “halkın geçiminden” altı ilkede tam anlamıyla bahsetmez, ancak Halkçılık'ta otokrasiden ziyade “halk yönetimi”ni ileri sürer, gücün halktan geldiğini ve hükümetin sorumluluğunun halk için refah aramak olduğunu savunur. Kemal Atatürk'ün Devletçiliği, Sun Yat-sen'in Geçim Düşüncesi'nde olduğu gibi, devlet güdümlü planlı ekonomi ve çiftçilerin özel mülkiyetinin korunmasına odaklanmaktadır. Bu makale üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm Mustafa Kemal Atatürk ve Sun Yat-sen'in temel katkıları ve temel düşüncelerini karşılaştırır, ikinci bölümde Mustafa Kemal Atatürk'ün Halkçılık ve Devletçiliği ile Sun Yat-sen'in ilgili düşüncesi, üçüncü bölümde ise fikirlerinin tarihsel arka planı ve nesnel koşulları yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Devletçilik, halkçılık, karşılaştırma, Mustafa Kemal Atatürk, Sun Yat-sen

Giriş

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK, TİPKİ ÇİN'İN Sun Yat-sen'i gibi, Türkiye'nin tanınmış bir tarihsel şahsiyetidir. İki figür arasındaki benzerlikler nettir. Birincisi, ikisi de Cumhuriyetin kurucularıydılar, 1923'te Türkiye Cumhuriyeti ve 1912'de Çin Cumhuriyeti. Mustafa Kemal Atatürk “Türklerin babası” olarak bilinir, kendisine Büyük Millet Meclisi tarafından Atatürk soyadı verilmiştir. Sun Yat-sen, ilk geçici cumhurbaşkanı olduğu için Çin Cumhuriyeti'nde “Ulusların babası” olarak bilinir.

İkincisi, ikisi de “İmparatorluk sisteminin” kökünden kazınmasının tetikleyicisi olmuşlar ve eski düzeni (Osmanlı İmparatorluğu ve Qing Hanedanlığı) devirmişlerdir.

Üçüncüsü, devleti nasıl yöneteceklerine dair fikirleri ve ana hatları belli bir programları vardır. Mustafa Kemal Atatürk'ün “Kemalizm İlke-leri” bulunur (Tongas, 1939) ve Sun'un siyaset

felsefesi “Halkın Üç İlkesi” olarak bilinir: Daha net bir şekilde belirtmek gerekirse, Milliyetçilik İlkesi, Demokrasi İlkesi ve Geçim İlkesi.

Dördüncüsü, her ikisi de büyük sebeplerden dolayı sağlıklarıyla ilgili sıkıntılar yaşamıştır. Mustafa Kemal Atatürk 57 yaşına (1881-1938) kadar ve Sun Yat-sen 59 yaşına (1866-1925) kadar yaşamıştır.

Beşinci olarak da, Mustafa Kemal Atatürk ve Sun Yat-sen, ülkelerinin insanları arasında ahlaki üstünlük kuran karizmatik kişilerdir.

Mustafa Kemal Atatürk ve Sun Yat-sen, hakkında çok fazla araştırma yapan, geniş kapsamlı etkiye sahip büyük adamlardır. Atatürk'ün makale ve eserleri, kişisel notları, konuşmaları, mektupları, söyleşi kayıtları ve devlet arşivleri, “özgün malzeme” olarak oldukça zengindir. Mustafa Kemal Atatürk'ün sayısız biyografisi vardır. Mevcut araştırma, Atatürk'ün politikasını, düşüncesini, diplomasisini, katkılarını ve günlük yaşamının tüm yönlerini içermektedir.

Mustafa Kemal Atatürk (Atatürk sitesi, 2021)

Sun Yat-sen (China Daily, 2019)

“Orta Doğu Tarihi” (Zhi, 2010) gibi Çin kitaplarında, Atatürk devriminin ve modernleşme reformunun başarıları büyük ölçüde vurgulanır.

Sun Yat-sen mektuplar, konuşmalar, yazılar ve telgraflar gibi birçok birinci elden materyal bırakmıştır. Sun Yat-sen hakkında da birçok biyografi ve makale bulunur. Bu makalede özellikle benzerlik ve farklılıkları açısından sadece Mustafa Kemal Atatürk ve Sun Yat-sen’in siyasi düşünceleri örnek alınmıştır.

Başlıca Katkılar ve Temel Düşünce

Mustafa Kemal Atatürk Türkiye Cumhuriyeti’ni kurdu ve başarılı reformlar gerçekleştirdi (Kinross, 2002). Ayrıntılı olarak tarihsel katkıları şu şekilde özetlenebilir:

(1) Ulusal kurtuluş hareketini başarıyla yönetti, ulusal bağımsızlığı kazandı ve Türki-

ye’nin ulusal onurunu ve egemenliğini korudu.

(2) Türkiye Cumhuriyeti kuruldu, saltanat ve hilafet sistemi kaldırıldı, demokrasi ve modernleşmenin temellerini atan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ilan edildi.

(3) Ulusal ekonomiyi geliştirdi ve milliyetçi politikayla ekonomik modernleşmeye önayak oldu.

(4) Milletin kültürünü geliştiren, çok sayıda profesyonel işçi ve sanatçı yetiştirilmesini sağlayan eğitim reformunu ve Türk alfabesine geçilmesini gerçekleştirdi.

(5) Toplumsal örf ve adetler reformu ile hurafeler ortadan kaldırıldı, bilim teşvik edildi, çok eşlilik yasaklandı, kadınlara oy hakkı verildi ve toplumsal hayatın laikleşmesi gerçekleştirildi.

Kısacası, Mustafa Kemal Atatürk modern

Türkiye'nin yaratılmasında merkezi bir rol oynadı.

Sun Yat-sen, Çin'in demokratik devriminin öncüsüydü. İlk olarak Qing karşıtı ve feodalizm karşıtı hareketlerin bayrağını taşıdı, çok sayıda silahlı ayaklanma başlattı, devrimci siyasi partiler örgütledi ve 1911 devrimine önderlik etti; Çin Cumhuriyeti'ni kurdu, feodal otokrasiyi devirdi ve Cumhuriyet kavramını insanların kalbinde derinden köklendiren Çin Cumhuriyeti Geçici Anayasası'nı ilan etti. Ancak Sun Yat-sen öldüğünde davasını sonuçlandırmamıştı.

Sun Yat-sen'in düşünce ve yönetim programı olan "Üç Halk İlkesi", Sun'ın bizzat kendisi tarafından ortaya konmuştur.

Atatürk'ün düşünce ve yönetim programı olan ünlü "Kemalizm İlkeleri", 1919'dan 1931'e kadar uygulamada kademeli olarak şekillendi. 1931'den sonra Cumhuriyet Halk Partisi'nin parti platformunun "Altı İlkesini" temsil etmek için "Altı Ok" kullanıldı. Bunlar, Türkçede "Atatürkçülük", İngilizcede "Atatürkizm" olarak da bilinen "Kemalizm İlkeleri" haline geldi.

"Altı İlke" özetlersek:

(1) *Cumhuriyetçilik*, monarşi yerine cumhuriyet sistemini temsil eder ve bireysel diktatörlüğün yerine "halkın egemenliği" ilkesini yansıtır.

(2) *Milliyetçilik*, Türkiye'nin toprak bütünlüğü, Türkiye'nin ulusal bağımsızlığı ve uluslararası toplumdaki konumu anlamına gelir.

(3) *Halkçılık*, halka ait devlet iktidarını temsil eder (güç halktan gelir); herkes kanun önünde eşittir; hükümet, halkın hükümeti ola-

rak, herkesin refah kazanması için çalışır, ayrıcalıklara karşı durur, Türk toplumunun farklı sınıflara bölünmesini önler.

(4) *İnkılapçılık*, "Devrimcilik" olarak da tercüme edilir, aktif olarak ilerlemek ve kesintisiz olarak sosyal ve ekonomik reformu gerçekleştirmek için statükonun sürekli olarak tekrar değerlendirilmesi anlamına gelir.

(5) *Laiklik*, siyasetin dinden ayrılmasıdır, dinsel güçlerin devlet iktidarına müdahalesine karşı çıkmayı (dinin siyasete müdahalesini ve kısıtlamasını kaldırmayı), hukukun, eğitimin ve sosyal hayatın laikleştirilmesini ve dinsel ayrıcalıkların ortadan kaldırılmasını içerir.

(6) *Devletçilik*, bazı alanlarda tekel uygulamaları ile ekonomiye devlet müdahalesini, özel işletmelerin teşvik edilmesini, ulusal ekonominin bağımsız olarak gelişmesini ifade eder.

Amaç, Türkiye'de bağımsızlık, özgürlük ve eşitlik ile Türk toplumunun medeniyet ve ilerlemesini gerçekleştirmektir (Xian, 2001).

Sun Yat-sen'in düşünce ve yönetim programı olan "Üç Halk İlkesi", Sun'ın bizzat kendisi tarafından ortaya konmuş ve farklı içeriklere sahip olmuştur.

(1) *Milliyetçilik İlkesi*, Mançu, Qing Hanedanları yönetimine ve yabancı güçlerin saldırılarına karşı çıkmak, savaş ağalarını devirmek, Çin'deki tüm etnik grupların eşitliği için çalışmak ve ulusların kendi kaderini tayin hakkının tanınmasıdır.

(2) *Demokrasi İlkesi*, sıradan sivillerce demokratik siyasetin müştereken uygulanmasını ifade etmektedir. Devlet yönetimi, yasama, yargı, idare, denetleme ve kontrol gücüne sahiptir; böylece halkın seçme, geri çağırma, tesis etme ve referandum yapma yetkisi vardır. Doğrudan sivil haklar ve güç arasındaki ayrımı, yani hükümetin yönetim ve halkın siyasi

Atatürk Ankara'da. (Atatürk sitesi, 2021)

güce sahip olduğunu vurgular.

(3) En önemli kısım olan *Halkın Esenliği İlkesi*; birincisi, toprak mülkiyetinin belirli bir oranda bölüştürülmesini ve ikincisi, sermayenin kontrolünü, yani özel şahısların, halkın geçimi konusunda kendi çıkarları doğrultusunda düzenleme yapamayacaklarını içerir (Xian, 1948).

Sun Yat-sen, *Üç Halk İlkesi*'ni uygulayarak "insanların yeteneklerini, yerlerini, eşyalarını ve mallarını en iyi şekilde kullanacağını" öngörmüştür (Chinese Academy of Social Sciences, Institute of Modern History ed., 1981a). Bu ilkeler, ülkeyi zenginleştirmeyi, insanları güçlü kılmayı ve tüm dünyayı tek bir topluluk haline getirmeyi amaçlar. Sun Yat-sen bir keresinde, her ülkenin, geçim sorunlarıyla uğraşırken kendi yöntemlerini izlemesi gerektiğini, Batılı ülkeler kendi sorunlarını henüz çözemediğinden illa Batı'yı taklit etmek zorunda olmadığını, Kuomintang'ın, toprak mülkiyeti eşitliği ve

sermaye kontrolü yoluyla Çin halkının geçim sorununu çözebileceğini vurgulamıştır (Wells, 2001).

Atatürk'ün ve Sun Yat-sen'in fikirleri, yoksulluktan kurtularak zengin ve güçlü olmak ve çağdaş dünya medeniyetine bir an önce dahil olmak gereksinimi şeklindeki, kendi uluslarının özlemlerini yansıtan aynı hedefleri içermektedir.

Halkçılık ve Devletçilik İlkelerinin Karşılaştırması

Sun Yat-sen'in "*Üç Halk İlkesi*" ile ilgili olarak, Kemalizm'in *Altı İlkesi*'nden sadece "Milliyetçilik" in Sun Yat-sen'in "Milliyetçiliği" ile aynı olduğunu görüyoruz. Bununla birlikte, "Milliyetçilik" tanımları ve uygulamaları büyük ölçüde değişmektedir. Buna rağmen *Halkçılık ve Devletçilik*, Sun Yat Sen'in bu makalenin karşılaştırmaya odaklandığı *Demokrasi İlkesi ve Halkın Esenliği* İlkesine benzer içeriklere sahiptir.

Sun Yat-sen'in milliyetçi düşüncesi bir evrim sürecinden geçmiştir. İlk başta, Mançu karşıtı bir yönetime odaklanarak “Suçlu Tatarların sınır dışı edilmesini ve Çin'in restore edilmesini” öneren “Müfreze Mançu” idi. Daha sonra basit “Han şovenizmini” terk etti ve “beş etnik Cumhuriyet”i vurguladı. 1924'teki bir konuşmada, yabancı güçlerin saldırganlığına karşı çıkmayı ve ulusların kendi kaderini tayin hakkını tanımayı içeren yeni bir milliyetçilik yorumu vardı. Sun Yat-sen'in milliyetçiliği kozmopolitliğe göredir. Sun Yat-sen'in görüşüne göre, ulusal ruhu geri kazanmanın yolu, diğer milletlere yetişmek, kendinizi güçlendirmek ve gerekli bağımsızlığı korumaktır. Güçlendiğinizde, “zayıflara yardım edin ve düşeni kaldırın, milli görevimizi yapın ve dünyayı birleştirmek ve büyük bir uyumun kuralı olması için doğuştan gelen manevi barışı temel olarak kullanmalısınız” (Chinese Academy of Social Sciences, Institute of Modern History ed., 1981b).

Sun tarafından önerilen Beş Güç Anayasası, Batı ülkelerinde yasama, idari ve yargı erklerinin ayrılmasına atıfta bulunarak, Çin'in eski siyasi sistemindeki dentleme ve kontrol sisteminden dersler çıkarır.

Kemalizm'de “Milliyetçilik” altı ilkenin en karmaşık olanıdır; birkaç kelimeyle anlatılamaz. Çok etnikli imparatorluğun dağılmasından sonra Türkler ancak kendi Cumhuriyetlerini kurabildiler. Cumhuriyet'in Anadolu ve Doğu Trakya'daki topraklarının sakinleri, Türkçe konuşanlarla ve bir miktar Ermeni ve Kürtle sınırlıydı. Aslında Türkiye Cumhuriyeti,

milliyetçiliğin anayasada tanımladığı Türk milleti olmadan önce “milli yeniden yapılanma”dan geçmişti. Mustafa Kemal Atatürk, Mart 1922 ve Mart 1923'teki millî görüşlerine odaklanan konuşmalarında, “Türk milli geleneği” ile “İslam” arasındaki ilişkiyi tanımlamış ve “Türk Kimliği”nin yeniden inşası hedefini ortaya koymuştur. Mustafa Kemal Atatürk, “Türk milletini ve tarihini” bu karmaşık düşünce ve fikirlerden ayırmıştır (Tao, 2011). Ulusal kimliği yeniden inşa etmek için Mustafa Kemal Atatürk ve onu destekleyen tarihçiler, Türkiye'nin erken tarihini inceleyerek, tarih ders kitaplarını derleyerek ve bir tarih konferansı düzenleyerek bir “Türk tarih görüşü” oluşturdular.

Kemalizmin altı ilkesi arasında Sun Yat-sen'in “medeni haklar” ve “halkın geçim kaynakları” ile benzer içerikler bulunmaktadır. Sun, sivil haklar ve insanların geçim kaynakları ile ilgili olarak, emperyal güç fikrini ortadan kaldırmanın ve hükümeti halka geri vermenin üzerinde durdu. Halkın temel yaşamsal sorunlarının çözülmesine önem verdi ve “kuruluşun birinci önceliğinin insanların geçim kaynağı olduğunu” öne çıkardı. Mustafa Kemal Atatürk, Kemalizmin “altı ilkesi”nde, altı ilkede “medeni haklar” ve “halkın geçimi”nden tam anlamıyla söz etmemiş, “Cumhuriyet”te otok-rasi yerine “halk egemenliğini” savunmuştur. Ayrıca “Halkçılık”ta, gücün halktan geldiğini ve Sun Yat-sen'in “medeni haklar” ilkesiyle uyumlu olarak, herkes için refah aramanın hükümetin sorumluluğu olduğunu savunmuştur.

Sun Yat-sen'in “medeni haklar” konusunda ki düşünceleri çok değerlidir. Sun tarafından önerilen Beş Güç Anayasası, Batı ülkelerinde yasama, idari ve yargı erklerinin ayrılmasına atıfta bulunarak, Çin'in eski siyasi sisteminde-

Atatürk Dolmabahçe Sarayı'nda. (Atatürk sitesi, 2021)

ki dentleme ve kontrol sisteminden dersler çıkarır. Dünya siyasi düşünce tarihinde benzersiz olan iki denetim ve kontrol gücü yaratmıştır. Sun Yat-sen'in "medeni haklar" anlayışı, "İnsanların işlerini yönetmek siyasettir. İnsanların işlerini yönetme gücüne sahip olmak siyasi güçtür. Bugün halkla siyasi işlerin yönetilmesine sivil haklar deniyor" der (Chinese Academy of Social Sciences, Institute of Modern History ed., 1981c). Sun Yat-sen'in tarih görüşüne göre, insanlar iktidar için hükümdarla rekabet eder ve bu da devrimle sonuçlanır; medeni haklar çağında, iyi insanlar kötü insanlarla savaştı, adalet güçle savaştı ve medeni haklar yavaş yavaş gelişti. Sivil haklar, siyasi statüde eşitliği savunur. Monarşiyi yıkmak ve herkesi eşit kılmak gerekir. Bu nedenle, medeni haklar eşitliğe karşılık gelir (Chinese Academy of Social Sciences, Institute of Modern History ed., 1981d). Bu gerçek, özöl, anlaşılması kolay ve kapsamlıdır.

Atatürk inkılaplarında hukuk sistemi refor-

mu merkeze alınmış, medeni hakların, insanların can ve mal güvenliğinin, eğitim ve gelişme hakkının korunması için yasal yollardan yararlanılmıştır. Devlet özel ekonomiyi teşvik eder ve çiftçilerin özel mülkiyetini korur. 1923'teki *İzmir İktisat Kongresi*'nde, ulusal ekonomi politikası formüle edilerek, Türkiye'de özel işletmelerin gelişiminin teşvik edilmesi, korumacı tarife politikasının uygulanması ve ulusal bankanın kurulması tartışılır. 1927'den 1929'a kadar, topraksız çiftçilere toprak dağıtmak için toprak yasası çıkarılır. Devlet endüstriyel mekanizasyonu teşvik eder ve kredi ve satış kooperatifleri kurulur (Berberoğlu, 1982). 1929'dan sonra Türkiye, Sovyet modelini benimser ve ekonomiye devlet müdahalesi politikasını uygular. Açıktır ki, Atatürk ilkelerindeki "medeni haklar" ve "halkın geçimi" konuları, Türk hükümetinin kurumsal reform ve ulusal inşa sürecindeki deneyimini özetlemektedir.

Buna karşılık, Sun Yat-sen'in "medeni hak-

lar” ve “insanların geçimi” hakkındaki düşünceleri makul olsa da, bunlar sadece onun kişisel fikirleridir. Kuzey seferinden sonra, Kuomintang ulusal güç kazanır ve pratikten ziyade teoride Sun Yat-sen'in “Üç Halk İlkesi”ne saygı duyar. Aslında, ne medeni hakları teşvik eder ne de insanların geçim sorununa çözüm bulurlar.

Mustafa Kemal Atatürk büyük bir politikacı ve stratejistti ve kişisel kalitesi, yeteneği ve azmi inkar edilemez derecede üstündür.

Son tahlilde, Kemalizm politik pratiğin bir özetidir, pratik ve kullanımı kolaydır. Mustafa Kemal'in *Halkçılık* ve *Devletçilik* çalışmaları hayata geçirilmiştir ve sonuç elde edilmiştir. Sun Yat-sen'in “Üç Halk İlkesi” sistematik, kapsamlı, üzerinde düşünülmüş ve ileri görüşlü olmasına rağmen, Sun Yat-sen'in “medeni haklar” ve “insanların geçimi” konusundaki düşünceleri hiçbir zaman uygulamaya konmamıştır.

Tarihsel Geçmişlerine Dayalı Karşılaştırma

Mustafa Kemal Atatürk ile Sun Yat-sen'in siyasi düşünceleri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları karşılaştırmak için tarihsel arka planlarını ve temel koşullarını analiz etmeliyiz.

İlk olarak, Mustafa Kemal Atatürk ve destekçileri, hanedanlık, kurumsal ve sosyal değişim alanlarındaki çok yönlü görevleri tamamladılar. En kritik reformlar siyasi düzeydeydi. Mustafa Kemal Atatürk bir “yer değiştirme” ve iki “ayrılık” gerçekleştirdi. “Yer değiştirme”, bilinen “saltanatın yerine cumhuriyet düzeninin getirilmesi” idi. İlk “ayrılık”, “siyaset ve din

ayrımının” hızla gerçekleşmesi, sekülerleşmeyi gerçekleştirmek için dini güçlerin siyasi alana müdahalesinin kırılmasıydı. İkinci “ayrılık”, “asker ve hükümet ayrılığının” kademeli olarak gerçekleştirilmesiydi. Türkiye Cumhuriyeti'ni kurarken siyasi seçkinlerin çoğu askerdi. Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet Bey örnek olmuşlar, askeri üniformalarını çıkarmışlar ve tam zamanlı olarak siyasi işlerde veya dış ilişkilerde bulunmuşlardır. Parlamentodaki görevlilerin de askeri görevlerden çekilmeleri ve ordunun sivil liderliğini gerçekleştirmeleri şart koşulmuştur. Ardından, bu iki önemli tarihi figür arasındaki daha fazla farkı vurgulamalıyız.

Sun Yat-sen'in devrimci faaliyetleri daha erkendi, ancak 1925'teki ölümüne kadar “devrim başarılı olamıştır”. Mustafa Kemal Atatürk, ulusal bağımsızlık savaşına liderlik etti ve üç yıldan fazla bir sürede başarıya ulaştı. Sun Yat-sen, Atatürk'ün başarısından ve Türkiye'nin zaferinden ilham aldı. Sun Yat-sen bir makalesinde, 1908 Türk Devrimi'ni Çinli devrimci şehitlere ilham vermesi için övdü.

Atatürk'ün çıkış noktası Sun Yat-sen'den çok farklıdır. Mustafa Kemal Atatürk ulusal bağımsızlık hareketine önderlik ettiğinde, zaten kıdemli bir askeri general ve Osmanlı Parlamentosu üyesiydi (1908'den 1918'e kadar anayasal monarşi). Çok sayıda başarısızlık yaşayan Sun Yat-sen'in devrimci faaliyetleri, azmine ve yeteneğine dayanıyordu.

Mustafa Kemal Atatürk büyük bir politikacı ve stratejistti ve kişisel kalitesi, yeteneği ve azmi inkar edilemez derecede üstündür. Ancak başarısının bazı nesnel koşulları bulunmaktadır: Birincisi, Osmanlı İmparatorluğu çökmüştü, böylelikle Mustafa Kemal Atatürk'ün görevi ülkesini kurtarmak oldu. İkincisi, Osmanlı padişah hükümetinin aşağılanması, padişah ve

halifenin “nurunu” artık eskisi kadar göz kamaştırıcı olmaktan çıkarmıştı ve iki sistemin feshedilmesi konusundaki zorluk ve direnç büyük ölçüde azalmıştı. Üçüncüsü, geç Osmanlı İmparatorluğu’nun batılılaşma reformu uygulaması, Batı medeniyeti kavramını aydınların zihnine derinden yerleştirmişti. Özellikle, ikinci anayasal hükümet (1908-1918), Mustafa Kemal Atatürk’ün kendisi de dahil olmak üzere, Türkiye Cumhuriyeti’nin önde gelen birçok kadrosunun doğrudan eğitilmesini ve yer tutmasını sağlamıştı.

Atatürk’ün siyasi pratiği benzersizdir ve dünya tarihinde önemli bir konuma sahiptir. Sun Yat-sen hikmetli ve zeki, yüce gönüllü biriydi ve halkın doğasını anlıyordu.

Buna karşılık Sun Yat-sen, Mustafa Kemal Atatürk kadar şanslı değildi. Sun Yat-sen’in görevi çok iddialıydı: Geniş bir bölgede bir cumhuriyet kurmak ve Han, Moğol, Hui vb. düzinelerce etnik gruptan 400 milyondan fazla insanın kaderini değiştirmek. Üstelik Sun Yat-sen bir asker değildi ve ilk başta ordusu yoktu (Huangpu Askeri Akademisi 1924’te kurulmuştu). Hükümette değildi ve sosyal statüsü yoktu. Parçalanmış bir toplum ve büyük bir okuma yazma bilmeyen grup karşısında Sun Yat-sen’in devrimi çok daha zordu. Sun Yat-sen’in siyasi kaynakları (güç, sosyal statü vb.) yoktu ve sadece tek bir inanç ve sürekli iknaya güveniyordu. Dolayısıyla Sun Yat-sen, bu noktada Mustafa Kemal Atatürk ile kıyaslanamaz.

Üçüncüsü, bu iki tarihi şahsiyet hakkında yorum yaparken faydacılığı aşan bir tavır almalıyız. Sun Yat-sen ve Mustafa Kemal Atatürk, ün ve zenginliği, kişisel kazançları veya kayıpları umursamayan yüce gönüllü liderlerdir. Çinli tarihçi

Qian Mu’nun tarihi şahsiyetleri değerlendirmesinin standardına göre, Sun Yat-sen ve Mustafa Kemal Atatürk dünyanın sonunda “değiştirme gücü olan figürler” olarak dünyaya geldiler. Mustafa Kemal Atatürk başarılı bir şahsiyetti ve Sun Yat-sen başarısız bir şahsiyetti, ancak etkisi hala büyüktür.

Atatürk’ün siyasi pratiği benzersizdir ve dünya tarihinde önemli bir konuma sahiptir. Sun Yat-sen hikmetli ve zeki, azametli görüşlere sahipti, yüce gönüllü biriydi ve halkın doğasını anlıyordu. İlk olmaya cesaret etti ve aksilik ve değişim durumunda kararlı, iyimser, vizyon sahibi ve sakindi. Ruhu ve kişiliği takdire şayandı. Sun Yat-sen’in “en aydınlanmış siyaset ve en rahat insanlarla” (Sun, 2011) yeni bir Çin inşa etme çabası, uğruna savaşmaya değecek kadar yüce ve güzel bir hedeftir.

Sonuç

Çağdaş Türkler, Mustafa Kemal Atatürk hakkında açıkça konuşabilir, “Atatürk dönemini” sorgulayabilir ve hatta onun doktrinini Türkiye’nin ilerlemesi için eleştirebilir. Devrimi başarılı oldu çünkü kapsamlı kurumsal değişiklikler gerçekleştirdi ve birçok yönden toplumu dönüştürdü. Atatürk’ün devriminin amacı, modern ve uygar bir topluma doğru ilerlemektir. Eğitim kavramı ve yöntemlerinde yapılan devrim, Türk toplumunda büyük bir bilgili grup yaratmış, bağımsız kişiliklere sahip vatandaşlar yetiştirmiş ve onları Türkiye’deki modern uygar toplumun temel taşı haline getirmiştir. Sun Yat-sen’in hedefleri ve özlemleri benzerdi, ancak hiçbir zaman tam olarak gerçekleşmediler. Sun Yat-sen’in başarısını değerlendirirken tarihsel arka planı ve o dönemde karşılaştığı özel durumu anlamalı, onun yerine etkisine ve fikirlerine bakmalıyız. Yıllar sonra, Mao Zedong liderliğindeki Çin devrimi bir zafer kazandı

ve Çin'de bağımsız bir Halk Cumhuriyeti kurdu. Çinli komünistler Marksizme inanırlar, Çin uygarlığının geleneğini özümserler ve Üç Halk İlkesi'nin Japonya'ya karşı ulusal birleşik cephenin siyasi temeli olduğunu kabul ederler. Sun Yat Sen'in düşüncesinin Mao Zedong'un yeni demokratik teorisi üzerinde önemli bir etkisi oldu. Mao Zedong'un devrimci pratiğinin başarısı, Sun Yat Sen'in bir ulus-devlet kurma ve özgürlük ve demokrasi için çaba gösterme konusundaki son arzusunun Çin'de gerçekleşmesini sağlarken, Atatürk'ün mirası, Batılılaşma şeklinde yanlış yorumlanarak ve Türkiye'nin Atlantik Sistemi'ne bağlanmasıyla terk edildi. Türkiye ve Çin her ikisi de Asya ülkesi olmasına rağmen, kalkınma yolları farklıdır.

Sun Yat Sen ile Mustafa Kemal Atatürk'ün karşılaştırması üzerine akademik makaleler ve eserler yayınlandı. Örneğin Efe Can Gürcan'ın "Türk Milliyetçiliğinin Evrimi: Karşılaştırmalı ve Uluslararası Bir Perspektife Dayanan Geleneksel Olmayan Bir Yaklaşım" başlıklı makalesi Sun Yat Sen milliyetçiliği ile Atatürk milliyetçiliği arasındaki benzerlik ve farklılıklara odaklanmaktadır (Gürcan, 2010). Bizlerin, bu iki büyük şahsiyetin düşüncelerini, bu makale temelinde daha fazla okumaya ve düşünmeye ihtiyacı vardır. 🌸

Kaynakça

- Berberoglu, B. (1982). *The Turkey In Crisis: From State Capitalism to Neo-colonialism*. London: Zed Press.
- Chinese Academy of Social Sciences, Institute of Modern History ed. (1981a). *Complete Works of Sun Yat-sen*. Beijing: Zhonghua Book Company.
- Chinese Academy of Social Sciences, Institute of Modern History ed. (1981b). *Sun Yat-sen's Speech: Three principles of people*. Complete Works of Sun Yat-sen. Beijing: Zhonghua Book Company.
- Chinese Academy of Social Sciences, Institute of Modern History ed. (1981c). *Sun Yat-sen's Speech: Three principles of people*. Complete Works of Sun Yat-sen. Beijing: Zhonghua Book Company.
- Chinese Academy of Social Sciences, Institute of Modern History ed. (1981d). *Sun Yat-sen's Speech: Three principles of people*. Complete Works of Sun Yat-sen. Beijing: Zhonghua Book Company.
- Gürcan C. E. (2010). *The Evolution of Turkish Nationalism: An Unconventional Approach Based on a Comparative and International Perspective*. In *Beyond imagined uniqueness: Nationalisms in contemporary perspectives* (Joan B. & William. G. ed.). Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, p. 141-169.
- Kinross, P. (2002). *Atatürk- The Rebirth of a Nation*, London: Phoenix Publishing.
- Sun, Y. (2011). *General Strategy for the Founding of the People's Republic of China*. Beijing: China Chang'an Publishing House.
- Tao, Z. (2011). *Modern States and Nation Building: A Study on Turkish Nationalism in the Early 20th Century*. Peking: Sanlian Bookstore Press.
- Tongas, G. (1939). *Atatürk and the True Nature of Modern Turkey* (F. F. Rynd trans.) London: Luzac & Co.
- Wells, A. (2001). *The Political Thought of Sun Yat-sen*. London: Regent's College London Press.
- Xian, C.S. (1948). *Selected works of Sun Yat-sen*. Shanghai: Cultural Supply Society.
- Xian, X. (2001). *Kemal Reform in Turkey*. Nanjing: Nanjing University Press.
- Zhi, P. S. (2010). *History of the Middle East*. Beijing: People's Publishing House.